

Lokálne systémovo významné banky – identifikácia a určenie kapitálových vankúšov

Legislatívny rámec

Národná banka Slovenska (NBS) má na základe § 33d ods. 1 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o bankách“) povinnosť určiť zoznam lokálne systémovo významných bánk (ďalej len „O-SII“) a od 1. januára 2016 tento zoznam zverejniť na svojom webovom sídle. Ďalej, NBS môže na základe § 33d ods. 5 zákona o bankách rozhodnúť o určení vankúša pre O-SII do výšky 2 % celkovej rizikovej expozície.

Okrem toho, NBS môže na základe § 33e ods. 1 zákona o bankách rozhodnúť o určení vankúša na krytie systémového rizika so zámerom predísť dlhodobým necyklickým systémovým alebo makroprudenciálnym rizikám a zmierniť ich.

Na základe § 33d ods. 14 zákona o bankách má NBS povinnosť aspoň raz za kalendárny rok preskúmať určenie O-SII a výsledok preskúmania oznámiť príslušnej O-SII, Komisii a Európskemu orgánu dohľadu (Európskemu orgánu pre bankovníctvo, ďalej len „EBA“).

Na základe § 33d ods. 9 zákona o bankách, ak O-SII je dcérskou spoločnosťou G-SII alebo dcérskou spoločnosťou O-SII, ktorá je materskou bankou v Európskej únii a podlieha vankúšu pre O-SII na konsolidovanom základe, tak vankúš pre O-SII, ktorý sa vzťahuje na O-SII na individuálnom základe alebo subkonsolidovanom základe, nesmie presiahnuť vyššiu z týchto hodnôt:

- a) 1 % celkovej rizikovej expozície vypočítanej podľa osobitného predpisu,
- b) vyššiu z hodnôt miery vankúša pre G-SII alebo O-SII, ktorá sa vzťahuje na skupinu na konsolidovanom základe.

Preskúmanie určenia lokálne systémovo významných bánk

Na opätovné určenie O-SII v roku 2016, podobne ako na identifikáciu v roku 2015, sa použila metodika publikovaná v usmernení EBA, zverejnená dňa 16. decembra 2014¹. Táto metodika určuje indikátory, ktoré za daný bankový sektor a za danú ekonomiku vstupujú do výpočtov, ako aj presný spôsob výpočtu celkového skóre za jednotlivé banky. Metodika ponúka rôzne opcie pre národné orgány v oblasti určenia hraničného skóre, nad ktorým sa banky určia ako lokálne systémovo významné. Základná hranica je nastavená na 350 základných bodov, pričom jednotlivé národné orgány majú možnosť túto hranicu znížiť až na 275 základných bodov alebo zvýšiť na 425 základných bodov. Vzhľadom na relatívne malý a koncentrovaný bankový sektor na Slovensku sa použila pri identifikácii O-SII zvýšená hranica 425 základných bodov v roku 2015 aj v roku 2016.

Ďalšou možnosťou pre národné orgány je sada dodatočných indikátorov, ktoré je možné použiť v prípade, ak národný orgán chce do zoznamu už identifikovaných O-SII priradiť ďalšiu banku. Aj keď na identifikáciu systémovo významných bánk ani na určenie dodatočných kapitálových vankúšov pre tieto banky sa v roku 2015 nevyužila táto sada dodatočných indikátorov, v roku 2016 sa na identifikáciu použili vybrané indikátory z tejto sady, a to z dvoch dôvodov:

- a) 10 indikátorov použitých v rámci základného výpočtu je navrhnutých takým spôsobom, aby boli vhodné na určenie O-SII aj v prípade viac komplexných

¹ EBA/GL/2014/10:

<http://www.eba.europa.eu/documents/10180/930752/EBA-GL-2014-10+%28Guidelines+on+O-SIIs+Assessment%29.pdf>

bankových sektorov. Z pohľadu tradičného bankového biznis modelu slovenských bánk sú niektoré indikátory (ako napr. cezhraničné aktíva, cezhraničné pasíva alebo pasíva a aktíva v rámci finančného systému) menej významné, a z tohto dôvodu aj viac volatilné. Tieto indikátory, resp. aktivity zachytené jednotlivými indikátormi, sú menej významné z dôvodu ich relatívne malého objemu v porovnaní s celkovou aktivitou slovenských bánk, pričom tento malý objem znamená možné zvýšenie volatility v čase. Táto volatilita, resp. pomerne významné možné medziročné zmeny, môžu spôsobiť výraznú zmenu vo výslednom skóre aj v prípade, že celkový (makroprudenciálny) pohľad na význam jednotlivých bánk sa nezmení;

- b) Aj keď usmernenie EBA neponúka explicitnú metodiku na určenie výšky kapitálových vankúšov na základe výsledného skóre, konečné skóre je jedným z hlavných faktorov určujúcich výšku dodatočných kapitálových vankúšov. Preto je potrebné metodiku upraviť tak, aby sa minimalizoval vplyv volatility menej významných indikátorov, a aby sa zahrnuli indikátory, ktoré sú viac relevantné pre slovenský bankový sektor.

Tabuľka 1 Pôvodná a zmenená metodika na určenie O-SIIs

Kategória	Indikátor	Váha - pôvodná metodika	Váha - zmenená metodika
Veľkosť	I1 Celkové aktíva	25,00 %	20,00 %
Význam (vrátane nahraditeľnosti / infraštruktúry finančného systému)	I2 Hodnota domácich platobných transakcií	8,33 %	6,67 %
	I3 Vklady vkladateľov súkromného sektora v rámci EÚ	8,33 %	6,67 %
	I4 Úvery poskytované príjemcom súkromného sektora v rámci EÚ	8,33 %	6,67 %
Zložitosť / cezhraničná činnosť	I5 Nominálna hodnota OTC derivátov	8,33 %	6,67 %
	I6 Cezhraničné pasíva	8,33 %	6,67 %
	I7 Cezhraničné aktíva	8,33 %	6,67 %
Prepojenie	I8 Pasíva v rámci finančného systému	8,33 %	6,67 %
	I9 Aktíva v rámci finančného systému	8,33 %	6,67 %
	I10 Zostatková hodnota emitovaných cenných papierov	8,33 %	6,67 %
Dodatočné indikátory	I11 Celkové rizikové expozície		6,67 %
	I12 Úvery poskytnuté retailu		6,67 %
	I13 Vklady prijaté od retailu		6,67 %

Zdroj: NBS, EBA.

Z tohto dôvodu sa do výpočtu zahrnuli tri dodatočné indikátory: celkové rizikové expozície, úvery poskytnuté retailu a vklady prijaté od retailu. Tieto indikátory sa zaradili do piatej kategórie tzv. dodatočných indikátorov, pričom váhy sa, podobne ako v prípade usmernenia EBA, rozdelili rovnomerne medzi jednotlivé kategórie a v rámci kategórií medzi jednotlivé indikátory. Pôvodnú aj zmenenú metodiku (zoznam indikátorov aj ich váhy) uvádza Tabuľka 1.

Podobne ako na základe identifikácie v roku 2015 na základe údajov k 31. decembru 2014, aj na základe identifikácie, resp. preskúmania identifikácie v roku 2016 na základe údajov k 31. decembru 2015 presahuje hranicu 425 základných bodov 5 bánk a jedna pobočka zahraničnej banky (ktorej však NBS nemôže určiť vankúš pre O-SII). Zoznam bánk presahujúcich hranicu v roku 2016 je identický so zoznamom bánk presahujúcich hranicu v roku 2015:

- Všeobecná úverová banka, a. s.
- Slovenská sporiteľňa, a. s.
- Tatra banka, a. s.
- Československá obchodná banka, a. s.

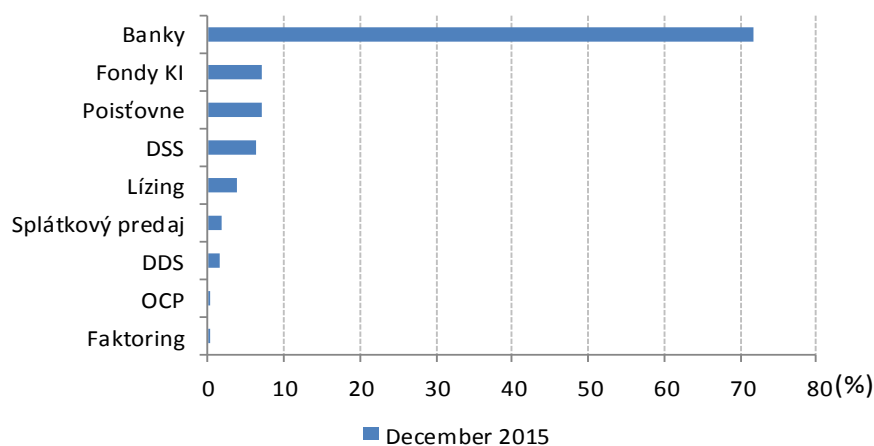
- Poštová banka, a. s.

Štrukturálne systémové riziká ako dôvody aktivácie vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika

Aj keď NBS má len možnosť a nie povinnosť žiadať od identifikovaných bánk držbu vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika, vzhľadom na štrukturálne charakteristiky slovenského bankového a finančného sektora ako aj slovenskej ekonomiky sa pre identifikované banky tieto vankúše aktivovali.

V prípade slovenského finančného sektora má bankový sektor dominantné postavenie, s podielom aktív na celkovom objeme aktív alebo spravovaného majetku na úrovni vyše 70 % na konci roka 2015. Navyše, bankový sektor je prakticky jediným sektorom poskytujúcim externé finančné zdroje pre reálnu ekonomiku. Popri finančnom sektore je aj samotný bankový sektor pomerne koncentrovaný. Podiel aktív identifikovaných O-SII na celkových aktívach bankového sektora predstavoval ku koncu roka 2015 vyše 70 %. Tieto banky (O-SII) majú dominantné postavenie v prípade úverov poskytnutých retailovému sektoru (s podielom 74 % ku koncu roka 2015), hrajú významnú úlohu aj pri emisii dlhopisov (podiel hypotekárnych záložných listov emitovaných týmito inštitúciami na celkovom zostatkovom objeme emitovaných hypotekárnych záložných listov bol ku koncu roka 2015 na úrovni presahujúcej 88 %) a disponujú významným objemom chránených vkladov (75 %-ný podiel na konci roka 2015). Tieto banky sú aj významným investorom do domácich štátnych dlhopisov, keď ku koncu roka 2015 bol podiel domácich štátnych dlhopisov vlastnených týmito bankami na celkovom objeme domácich štátnych dlhopisov v držbe slovenských bánk 82 % a na celkovom objeme emitovaných štátnych dlhopisov 24 %.

Graf 1 Štruktúra slovenského finančného sektora

Zdroj: NBS.

Poznámky: Na grafe je znázornený podiel aktív alebo spravovaného majetku jednotlivých segmentov finančného sektora na celkových aktívach a spravovanom majetku finančného sektora.

DSS – doplnkové dôchodkové spoločnosti, Fondy KI – fondy kolektívneho investovania, OCP – obchodníci s cennými papiermi, DDS – doplnkové dôchodkové spoločnosti.

Nakoľko slovenský bankový sektor je zameraný najmä na financovanie domácej ekonomiky, štrukturálne systémové riziká vyplývajú aj zo skutočnosti, že Slovensko je malá a otvorená ekonomika citlivá na vývoj globálnej ekonomiky a ekonomiky hlavných exportných partnerov. Táto citlivosť sa prejavila aj v roku 2009, keď prepád ekonomiky na Slovensku patril medzi najvýraznejšie v rámci krajín EÚ. To znamená, že v prípade prepádu globálnej ekonomiky je možné očakávať pomerne rýchlu a intenzívnu transmisiu negatívnych trendov aj do domácej ekonomiky a zhoršenie schopnosti obsluhovať dlhy

zo strany nefinančného sektora, najmä nefinančných spoločností. Kým v minulosti bolo možné zmierniť takúto zhoršenú schopnosť obsluhovať dlhy formou zníženia úrokových sadzieb, v aktuálnom období sa takáto možnosť v prostredí historicky nízkych úrokových sadzieb vytráca.

V neposlednom rade je v slovenskom bankovom sektore možné identifikovať riziko koncentrácie v prípade úverov poskytnutých nefinančným spoločnostiam. Toto riziko takisto vyplýva zo štrukturálnych charakteristík domácej ekonomiky.

Na základe hore uvedených dôvodov sa aktivoval pre 5 identifikovaných O-SII vankúš pre O-SII a vankúš na krytie systémového rizika. Zvýšením požiadavky na vlastné zdroje by sa mala zvýšiť odolnosť identifikovaných bánk aj v prípade negatívneho vývoja reálnej ekonomiky, čo by malo za následok zachovanie funkčnosti bankového systému aj v prípade výraznejšieho objemu nečakaných strát v budúcnosti.

Nastavenie výšky vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika

Celková cieľená výška vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika pre identifikované O-SII ostáva na rovnakej úrovni, ako to bolo stanovené rozhodnutím NBS zo dňa 26. mája 2015². Nakoľko ale viaceré materské spoločnosti slovenských O-SII boli identifikované ako O-SII a určila sa im aj povinnosť udržiavať vankúš pre O-SII, tieto rozhodnutia je potrebné zohľadniť aj v prípade slovenských O-SII.

Dňa 30. októbra 2015 rozhodla Národná banka Belgicka (ďalej len „NBB“) o určení KBC Group NV ako lokálne systémovo významnej banky. Následne NBB rozhodla o výške vankúša pre O-SII pre túto skupinu na úrovni 1,5 % celkových rizikových expozícií. Vankúš je zavedený s postupným zvyšovaním, 0,5 % od 1. januára 2016, 1 % od 1. januára 2017 a 1,5 % od 1. januára 2018. Z tohto dôvodu sa znižuje výška vankúša pre O-SII a adekvátne sa zvyšuje vankúš na krytie systémového rizika pre Československú obchodnú banku. Nakoľko na základe § 33e ods. 2 zákona o bankách je najmenšia možná výška vankúša na krytie systémového rizika 1 %, pre Československú obchodnú banku sa znižuje výška vankúša pre O-SII na 1 % rizikových expozícií a určuje sa vankúš na krytie systémového rizika od 1. januára 2017 na úrovni 1 %. Vankúš na krytie systémového rizika sa uplatňuje na všetky expozície nachádzajúce sa v Slovenskej republike.

Dňa 30. decembra 2015 rozhodla Národná banka Talianska (ďalej len „NBT“) o určení Intesa Sanpaolo ako lokálne systémovo významnej banky. Následne NBT rozhodla o výške vankúša pre O-SII pre túto banku (podobne ako aj pre zvyšné 2 bankové skupiny identifikované NBT ako O-SII) na úrovni 0 % pre rok 2016. Z tohto dôvodu sa znižuje výška vankúša pre O-SII a adekvátne sa zvyšuje vankúš na krytie systémového rizika pre Všeobecnú úverovú banku. Výška vankúša pre O-SII sa znižuje na 1 % rizikových expozícií a vankúš na krytie systémového rizika sa určuje od 1. januára 2017 na úrovni 1 % a od 1. januára 2018 na úrovni 2 %. Vankúš na krytie systémového rizika sa uplatňuje na všetky expozície nachádzajúce sa v Slovenskej republike.

Dňa 29. apríla 2016 rozhodol rakúsky orgán dohľadu (Austrian Financial Market Authority, ďalej len „FMA“) o určení vankúša pre O-SII pre 7 lokálne systémovo významných bánk v Rakúsku. Vankúš pre O-SII sa plánuje zaviesť aj pre Erste Group Bank a Raiffeisen Bank International, vo výške 0,25 % od 1. júna 2016, 0,5 % od 1. januára 2017, 1 % od 1. januára 2018 a 2 % od 1. januára 2019. Pre Slovenskú sporiteľňu sa preto

² Rozhodnutie Národnej banky Slovenska č. 5/2015 z 26. mája 2015 o určení výšky tlmiacej rezervy (vankúš) pre O-SII a rozhodnutie Národnej banky Slovenska č. 6/2015 z 26. mája 2015 o určení výšky tlmiacej rezervy (vankúš) na krytie systémového rizika.

od 1. januára 2017 znižuje výška vankúša pre O-SII na 1 % a určuje sa vankúš na krytie systémového rizika na úrovni 1 %. Tento vankúš sa uplatňuje na všetky expozície nachádzajúce sa v Slovenskej republike. Následne, od 1. januára 2018 sa zvyšuje vankúš na krytie systémového rizika na 2 %. Pre Tatra banku sa od 1. januára 2017 znižuje výška vankúša pre O-SII na 1 % a zvýši sa vankúš na krytie systémového rizika na 1 % (nakolko podľa rozhodnutia NBS z 26. mája 2015 bol pre banku určený vankúš na krytie systémového rizika od 1. januára 2017 na úrovni 0,5 %, ktorý sa uplatňuje na všetky expozície nachádzajúce sa v Slovenskej republike). Následne, od 1. januára 2018 sa zvyšuje vankúš na krytie systémového rizika na 1,5 %.

Tabuľka 2 Nastavenie dodatočných kapitálových vankúšov pre O-SII

Banka	Od 1. januára 2016	Od 1. januára 2017	Od 1. januára 2018
Všeobecná úverová banka, a. s.	1 % vankúš pre O-SII	1 % vankúš pre O-SII + 1 % SRB	1 % vankúš pre O-SII + 2 % SRB
Slovenská sporiteľňa, a. s.	1 % vankúš pre O-SII	1 % vankúš pre O-SII + 1 % SRB	1 % vankúš pre O-SII + 2 % SRB
Tatra banka, a. s.	1 % vankúš pre O-SII	1 % vankúš pre O-SII + 1 % SRB	1 % vankúš pre O-SII + 1,5 % SRB
Československá obchodná banka, a. s.	1 % vankúš pre O-SII	1 % vankúš pre O-SII + 1 % SRB	1 % vankúš pre O-SII + 1 % SRB
Poštová banka, a. s.	1 % vankúš pre O-SII	2 % vankúš pre O-SII	2 % vankúš pre O-SII

Zdroj: NBS.

Poznámka: SRB – vankúš na krytie systémového rizika.